

Životinje u religijama i mitologiji starih naroda (I. dio)

Animals in the Religions and Mythology of Ancient Peoples (Part 1)

Džaja, P.*, J. Grbavac, M. Palić, P. Tomšić, M. Benić, K. Severin

Sažetak

Čovjek od svojih početaka nastoji objasniti način svog postanka, promjene na sebi (bolest, smrt) i svojim životinjama kao i svim prirodnim događanjima oko njega. Vjerojatno zbog straha, neznanja, nemoći, a katkad i znatiželje, čovjek je rješenje tražio daleko od sebe, što za posljedicu ima vjerovanja u različite bogove i bića, čudnovata stvorenja čija se štovanja prenose iz civilizacije u civilizaciju s malo izmijenjenim imenom, izgledom ili obredom koji im je priređivan. Štovanjem životinja pomoću reprezentativne životinje stvara se kult životinja. U ovom radu govorimo o religiji i mitologiji (mitovima i legendama, zoolatriji, totemizmu, animalizmu, orakularnim životinjama, čudovištima u životinjskom obliku, fantastičnim životinjama i hibridima) u različitim civilizacijama u različitim vremenima. Ovaj rad prikazuje vjerovanja starih naroda koja su na bilo koji način povezana sa životinjama, bilo da su životinje štovali kao bogove i božice bilo da su bogovi prikazani u društvu sa životinjama, da su čudovišta, ili fantastične životinje (vukodlak, zmaj), ili u obliku hibrida koji su mješavina ljudskih i životinjskih oblika, ili kombinacija više različitih vrsta životinjskih likova. I u starim i u današnjim civilizacijama sačuvana je svetost životinja, kao i proricanja na osnovi njihova ponašanja ili izgleda njihovih organa, uz mišljenje da se ljudi mogu preobraziti u životinje ili druga bića. U prvom dijelu ovog rada kao božanstva, mitska bića ili čudovišta opisane su životinje i njihovi različiti likovi – u obliku antilope, goveda (bizon, bik, krava), deve, dupina, gavrana, glodavca, insekta, jarca, jaguara, jastreba, jelena, ježa, kita i konja.

Ključne riječi: religija, mitologija, stari narodi, hibridi, čudovišta, orakularne životinje

Abstract

From the very beginning, humans have tried to explain their origins and the changes that occur to them (diseases, death) and their animals, as well as the natural events taking place around them. Probably out of fear, ignorance, helplessness and sometimes curiosity, humans sought the answers far away from themselves, which resulted in the belief in a variety of gods and other beings, strange creatures, whose worship was passed on from one civilization to another, with the names, appearance, or rites related to them slightly altered. Worship of animals using representative animals led to the creation of animal cults. This paper deals with religions and mythology (myths and legends, zoolatry, totemism, animalism, oracular

Dr. sc. Petar DŽAJA, dr. med. vet., redoviti profesor u trajnom zvanju, dr. sc. Jozo GRBAVAC, dr. med. vet., izvanredni profesor, Agronomsko i prehrambeno-tehnološki fakultet Sveučilišta u Mostaru, Magdalena PALIĆ, dr. med. vet., asistentica, dr. sc. Mario BENIĆ dr. med. vet. Sanatio d. o. o., Petar TOMŠIĆ, dr. med. vet. Biofarm d. o. o. veterinarska ambulanta, dr. sc. Krešimir SEVERIN dr. med. vet. redoviti profesor, Zavod za sudsko i upravno veterinarstvo, Veterinarskog fakulteta u Zagrebu. Dopisni autor dzaja@vef.hr

animals, monsters in animal form, fantastic animals and hybrids) in various civilizations at different times. The paper presents the beliefs of ancient peoples related in any way to animals, whether they worshipped animals as gods and goddesses, or gods were shown associating with animals, as monsters or fantastic creatures (werewolves, dragons), or in the form of hybrids - a mixture of human and animal forms, or a combination of several species of animal characters. In ancient and contemporary civilizations the sacredness of animals has been preserved, including prophesying on the basis of their behaviour or the appearance of their organs, along with the belief that humans can be transformed into animals or other creatures. In the first part of the paper animals are described as deities, mythical creatures or monsters, in their various forms - antelopes, cattle (bison, bull or cow), camels, dolphins, ravens, rodents, insects, goats, jaguars, hawks, deer, hedgehogs, whales and horses.

Key words: religion, mythology, ancient peoples, hybrids, monsters, oracular animals

Religija je osobni sustav vjerskih ponašanja, vjerovanja i praksi. Širi je pojam od pojma mitologije, pod kojom podrazumijevamo mitove koji se odnose na bogove, demibogove i legendarne heroje pojedinih skupina ljudi (Dolenčić, 2018.). U starom Egiptu vladalo je vjerovanje da je životinje i biljke stvorilo božanstvo Ra. Veoma često božice su prikazivane u društvu životinja, pa je tako Afrodita prikazana na guski ili golubovima, Atena sa sovom, Artemida s jelenom, Eva sa zmijom, Marija s golubicom itd. U različitim civilizacijama i religijama životinje su prikazivane kao božanstva s nekim simbolom (snage, umjetnosti, uskrsnuća, radosti, rodnosti, slobode, smirenosti, vjernosti, odmetnika i sl.). Cernunnos je keltski bog zaštitnik životinjskog carstva, Hinkon je bog lova i gospodar životinja u vjerovanju naroda Tunga iz Sibira. U nekim starim civilizacijama, a i danas, vjeruje se u seljenje duše iz čovjeka u životinju (metempsihozu), kao i u svete životinje - totem (totemizam). Štovanje svetih životinja ili božanstava u životinjskom obliku imalo je za posljedicu stvaranje kulta životinja (zoolatrija). U nekim se civilizacijama vjerovalo u preobrazbu ljudi u životinje koje drugima nanose zlo (animalizam), te mitološku sposobnost ljudskih bića da se preobrazu u druge oblike, bilo polučovjek - poluživotinja, kada se pojavljuju bića s ljudskim tijelom i životinjskom glavom (teriocefalija), bilo mješavina dviju i više životinjskih vrsta (teriantropija), što je imalo za posljedicu nastanak različitih hibrida. Bogovi životinjske glave prikazani su u drevnoj egipatskoj religiji (Ra, Sobek, Anubis). Stari Grci i drugi narodi vjerovali su u bića koja mijenjaju oblik, od čega je nastao pojam za psihijatrijsko stanje kad pacijent vjeruje da je životinja (likantropija). Ovisno o zemljopisnom mjestu postojala su vjerovanja da se čovjek preobrazio u medvjeda, vuka (Amerika, Europa), u hijenu, leoparda (Afrika), tigra, žabu (Južna Azija) i šakala (na Istoku). Takvim su vjerovanjima nastali mnogi hibridi: hibridi ljudi i tuljana (Wereseles) u Engleskoj, werefoxes su ženska bića koja žive poput lisica u divljini (Europa) i koja se u Kini nazivaju kitsune, a u Japanu tanuki. Hibridi su prikazivani u

ljudskom obliku s odličjem jedne ili više životinja, ili u dijelovima dvije, triju, pa čak i više životinjskih vrsta. Najpoznatiji su primjer hibrida kentauri, sirene i morske vile. Sirene su u grčkoj mitologiji prikazivane kao polužena, poluptica, a današnji je njihov prikaz polužene - poluribe nastao znatno kasnije, i to je vrsta morske vile. Morski bog Tritona ima riblji rep.

Čovjek počinje proučavati demone i njihov utjecaj na čovjeka (demonologija) iz različitih razloga. U starim se legendama i zapisima mogu pronaći različite i detaljne klasifikacije demona, njihov hijerarhijski ustroj i značajke. Osnova demonologije razvijala se kao ogranak službenih religijskih sustava i njome se u Babilonu bavilo svećenstvo, koje je iz čovjeka istjerivalo zle duhove. Isto su tako stari narodi vjerovali u orakularne životinje kojima su se koristili za proricanje, a najčešće su u te svrhe korištene ptice. Augury bila je visokorazvijena praksa kazivanja budućnosti na osnovi leta ptica u klasičnoj antici. U starom je Egiptu sačuvana diplomatska korespondencija iz 14. st. pr. Kr. pod nazivom Amarna korespondencija, koja govori da je kralju u Alaziji na Cipru bilo poznato da je orao prorocatelj trebao biti poslan iz Egipta. U staroj se Grčkoj sudbina tumačila pomoću ptičjih ponašanja (Ilijada), a posebno putem promjena na jetri (hepatoskopija). U staroj Rimskoj religiji tumačili su se predznaci na osnovi ponašanja ptica (augurija). U priči o Noi golub se pojavljuje kao orakularna životinja, a u Thisbe u Beotiji postojala je golubica za proročanstvo (Zeus). U kineskoj tradiciji kornjača pripada u orakularnu životinju, a u Sjevernoj Americi na Dan svinjca (2. veljače) morski se svinjac koristi za predviđanje hoće li biti rano proljeće. Čudovište je neprijateljsko, opasno biće koje već samim svojim postojanjem prijeti božanskom i zemaljskom poretku. Čudovišta su osamljenici, izopćenici i pustinjaci koji vrlo rijetko pripadaju nekoj vrsti te su društveno neprihvatljiva bića i zbog svoga izgleda i zbog ponašanja, i nikad ne mogu razviti odnos pripadnosti zajednici (Levant-Pričić, 2008.). Stari narodi, posebno Rimljani i Grci, vjerovali su u vukodlake.

Kao fantastične životinje koje su se štovala navode se Kerber (pas čuvar kuće mrtvih) i Feniks, ptica koja je u starom Egiptu bila čaplja koja je poistovjećena s egipatskim bogom Ra. Sunce – Ra rađa se i umire svaki dan, a isto vrijedi i za Feniksa koji je postao simbolom uskrsnuća i besmrtnosti. Egipćani su ga prikazivali na monumentalnim kipovima, piramidama i mumijama te sarkofazima.

Šamanizam je spiritističko-magijski oblik religije prema kojemu se vjeruje u duhove kao gospodare prirode, s kojima ljudi mogu uspostaviti vezu uz pomoć određenih magijskih obreda koje izvodi plemenski vrač šaman. Obično u ekstatičnom stanju, s pomoću bubnjeva, čegrtaljki, zvončića i sl., plesom i odgovarajućim formulama zazivanja, šaman dobiva odgovore i preporuke duhova o radnjama koje treba poduzeti radi dobrobiti plemena, liječenja bolesti i sl. (Afrika, subarktička plemena Sibira, srednja Azija, Eskimi) (Anonymous, 2022.a).

Mitologija je znanost koja proučava priče fantastičnog sadržaja u kojima su junaci bogovi, polubogovi, heroji i slično. Te priče bilježi mit, legenda, tradicija, usmena predaja i drugo. Osim toga mitologijom se naziva i skup mitova neke religije, etničke skupine ili geografskih cjelina. Mitologija je skup svetih priča koje se smatraju istinitima i koje služe kao objašnjenje sustava vjerovanja i kulture u društvima (često se odnosi na učenje o mitovima). Najčešće su to priče iz daleke prošlosti u čijim su ulogama redovito Bog i neka druga fantastična bića. Mitologija uključuje prošlost u kojoj su se zbili nadnaravni događaji u starom svijetu s nadnaravnim bićima što za posljedicu ima vjerovanja u kojima se svjesno preuzimaju iracionalne težnje i spoznaje kojima se teži jedinstvu s nadnaravnim, odnosno božanstvenim (misticizam). Mitovi opisuju društvene aspekte kulture: moral, uloge i običaje te zajednička vjerovanja i uvjerenja koja pomažu u stvaranju i održavanju zajedničkog identiteta društva. Najčešće su mitološke teme: podrijetlo (obuhvaća početak svemira i svijeta), život i smrt, kraj svijeta te borba dobra i zla (Vizantiner, 2017.). Najpoznatiji su mitovi legende stare Grčke u kojima su bogovi, polubogovi i heroji ljudskog podrijetla glavni likovi. Prema mitu starih Grka opisana su čudna djela junaka Herkulesa, Ikara i sličnih junaka. Za razliku od mitova, legende se koriste povijesnim činjenicama i kombiniraju različite tipove pripovijedanja, zbog čega su i moralno i politički korisne. Konačno, narodne priče (folklor) dio su fikcije, s općenitijim tipovima likova, poput siročadi, princeza i vještica. Dok neki smatraju da je štovanje životinja rezultat njihove znatizelje (Weissenborn, 1906.), drugi navode mit prema kojemu su se bogovi skrili pod krinkom životinja od prijetećih divova (Lubbock, 2005.), zbog čega čovjek u znak zahvalnosti štuje životinje. Možda

je rezultat vjerovanja u druga bića svakolika oblika rezultat mržnje, prezira i nepovjerenja prema ljudskom rodu (mizantropija).

Prisutni u kineskom zodijaku su štakor, vol, tigar, zec, zmaj, zmija, konj, koza, majmun, pijetao, pas i svinja.

ŠTOVANJE RAZLIČITIH ŽIVOTINJA

1. Antilopa. Prema vjerovanju Bušmana (afrički narod) u antilopi se može pojaviti božanstvo, dok se u hinduizmu pojavljuje kao simbol boga Šive (Cvitković, 2021.).

2. Goveda

2.1. Bik je najčešće simbol snage, hrabrosti i plodnosti. U starogermanskim se tradicijama božanstvu kao žrtva prinosiso bik ili konj. Da bi dobili snagu, stari su Germani pili volovsku krv pomiješanu s medom i vinom. Prema iranskoj mitologiji postojao je praiskanski bik Geush Urvan, čuvar stoke. U mitraizmu je postojao obred taurobolij prema kojemu se iznad rešetke, ispod koje je stajao vjernik, klao bik da bi krv padala po njemu i očistila ga od grijeha. Prema kršćanskoj mitologiji Sebastijan je oživio mrtva bika, a među plemenskim religijama kod Židova bik je mogao biti totem (Cvitković, 2021.).

2.1.1. Apis je staroegipatsko božanstvo štovano kao sveti bik, koji je bio sin boga Ptaha i svete krave. U starom Egiptu razvio se kult Apisa, svetog bika. Egipćani nisu obožavali apstraktnog bika ni sve bikove zbog toga što je tijelo takvog bika trebalo biti rođeno s posebnim vanjskim oznakama (moralo je imati čak 29 znakova). Naprimjer sveti bik mora imati trokutastu mrlju na čelu, a na grebenu mjesto u obliku orla. Veliko je slavlje bilo kad bi se rodila takva životinja. Utjelovljeno božanstvo Apis imalo je sretan život: živjelo je u hramu Pta gdje mu je odavana počast. Ako je iz nekog razloga umiralo, tada je proglašavana žalost. Božanstvo nije trebalo biti staro i očajno.

2.1.2. Chi You je stvorenje iz kineske mitologije, prikazivano s glavom bika, torzom čovjeka i ušima i zadnjim dijelom tijela medvjeda (hibrid).

2.1.3. Lamasu – Lama jest asirsko i akadsko božanstvo koje je prikazivano s tijelom bika, ljudskom glavom i orlovskim krilima iz mezopotamske mitologije a nekada je prikazivan kao čovjek iznad struka i bik ispod struka s bikovskim rogovima i ušima. Prvi izraziti motiv *lamasu* pojavio se u Asiriji za vrijeme vladavine Tiglath-Pilesera II. kao simbol moći. Da bi se zaštitile kuće, *lamasu* su urezane u glinene ploče, koje su potom zakopane ispod praga vrata. U sumersko je doba prikazana boginja Lamma, koja nosi haljinu s volanima i rogatu tijaru koja simbolizira božanstvo, s dvjema podignutim rukama, u znak molitve.

Slika 1. Minotaur, kopija starije skulpture, 1664. (<https://hr.wikipedia.org/wiki/Minotaur>).

2.1.4. Minotaur je u grčkoj mitologiji stvorenje s glavom bika i tijelom čovjeka, a u nekim je situacijama prikazan s repom i stražnjim dijelom tijela bika (Anonymous, 2022.a).

2.1.5. Nandi je božanstvo čuvara vrata Kailase, doma gospodina Shive u hinduističkoj religiji, a prikazan je kao lice bika, s ljudskim tijelom koje proporcijom i izgledom podsjeća na Shivino. Zaštitnik je stada, prikazan kao bik s četirima rukama od kojih u dvjema drži sjekiru i antilopu (Jelić, 2021.).

2.1.6. Kusarikku je drevni mezopotamski demon s glavom, rukama i trupom čovjeka te ušima, rogovima i stražnjim nogama bika. Prikazan je uspravna hoda, kao čuvar vrata kako bi zaštitio stanovnike od zlonamjernih uljeza. Jedan je od demona koji su predstavljali planine (Dietz, 1999.).

2.1.7. Ophiotauros je u grčkoj mitologiji hibrid prikazan s glavom bika i tijelom zmije.

2.1.8 Tiamat je čudovište u babilonskoj mitologiji, divovski ženski demon koji ima tijelo reptila prekriveno ljuskama, ptičje noge i pandže te rogove bika (Levan-Perinčić, 2008.). Tiamat je, prema mitologiji, zmaj krokodilskih čeljusti, s krilima šišmiša, orlovim kandžama i pitonskim tijelom. Postoji priča prema kojoj je Marduk uhvatio u mrežu i ubio Tiamata od čijeg je tijela stvorio svijet. Njezine suzne oči postale su Eufrat i Tigris, od polovice tijela nastalo je nebo, a od njegove jetre nastao je mjesec.

2.2. Bijeli bizon smatra se svetim simbolom pravednosti i obilja nekih indijanskih plemena. Prema legendi naroda Lakote njegovu je sliku usvojila boginja koja je u drevna vremena ljude poučavala tajnom

znanju i molitvama. Bijeli bizon nevjerojatno je rijetko stvorenje. Za Indijance je rođenje takvog teleta pravo čudo, usporedivo po važnosti i pozitivnoj vrijednosti s plaćanjem ikona ili konvergencijom Svetog ognja za kršćane. Čak i ako se Bijeli bizon pojavljuje osobi samo u snu, to se smatra neobično povoljnim znakom, obećanjem sreće i blagostanja (Anonymous 2022. b).

2.2.1. Catoblepas (pl. **Catoblepones**, od grč. καταβλέπω (katablépō) – gledati prema dolje) legendarno je stvorenje iz Etiopije, koje je prvi opisao Plinije Stariji, a poslije i Klaudije Elijan. On je grčko mitološko biće koje podsjeća na bizona, s glavom uvijek okrenutom prema dolje zbog velike težine. Njegov bi pogled ili dah ljude mogli pretvoriti u kamen ili ih ubiti. Često se smatra da se *catoblepas* temelji na stvarnim susretima s gnuom, tako da neki rječnici tumače da je ovaj naziv sinonim za gnuu. Također je poznat kao afrička verzija Gorgone (McGowen, 1981.).

2.3. Krava. U starom je Egiptu Hesat božica mlijeka i majčinstva, prikazana kao puna krava, kao i Mehet-Wast, božica neba koja je identificirana kao nebeska krava čije je tijelo činilo nebo, dok su njezina četiri ekstremiteta označivala glavne smjerove. Boginja neba Nut također može poprimiti oblik krave. Kad djeluje u ulozi nebeske božice, i božica majka Izida može biti prikazana s govedim rogovima. U egipatskoj je mitologiji Bat božica krava. U germanskoj je mitologiji postojala sveta krava (*audumla*), dok je u grčkoj mitologiji svećenica Io, u koju se zaljubio Zeus, pretvorena u kravu te je pobjegla u Egipt gdje je, obrativši se u ženu, rodila Zeusu sina. U Indiji je krava sveta životinja. Hinduisti koriste kravlje mlijeko i njezino je klanje nezamislivo, naime ona je sveta životinja jer daje mlijeko i sir, a uz sve je to ona i Krišnin pratitelj (Cvitković, 2021.). Indijci vjeruju da krava može donijeti sreću i ispunjenje želja. U siječnju krave moraju proći kroz tzv. čistilište – veliku obrednu zapaljenu vatru. Sikhi poštuju svetost krave, a ostalo meso konzumiraju ako je ritualno zaklano. Prema načelima hinduizma ona je oličenje čistoće, žrtvovanja i majčinstva (Anonymous, 2022. b). Jahvi se mogla prinijeti žrtva, i to muško ili žensko govedo bez mane.¹ Žrtva okajnica u Židova je podrazumijevala klanje junca čije su se meso i koža spaljivali.² U istoj knjizi Jahve zapovijeda Židovu da ne poželi vola bližnjega svoga,³ te je propisana odšteta ako goveče ubode i usmrti čovjeka kamenovanjem.⁴ Ako je prije znao bosti, trebalo ga kamenovati,⁵ i ako je ubo dječaka ili djevojčicu. Tko bi ukrao goveče,

1 Lev, 3, 1

2 Izl., 29:14

3 Izl., 20:17

4 Izlazak, 21:28

5 Izlazak, 21:29

trebao je vratiti pet goveda,⁶ a tko bi ga umlatio, trebao ga je nadoknaditi.⁷ U suri (Kuranu) se spominje sedam debelih krava kako jednu sedam mršavih krava,⁸ kao i da Bog naređuje da se zakolje krava, ni stara ni mlada, srednje dobi, žuta, a ne ona koja je podvrgnuta radu i oranju niti ona koja ima bilo kakav znak na sebi.

2.3.1. Kamadhenu je goveđe stvorenje sa ženskom (ljudskom) glavom i grudima, tijelom krave, krilima golubice i repom pauna (hibrid). Štuje se u sjevernim indijskim državama. Kamadhenu je hinduističko mitološko stvorenje poznato kao Surabhi, izvorna majka svih krava. Postoji vjerovanje da je krava nastala za vrijeme bujanja kozmičkog oceana i da je predstavljena sedmorici mudraca od strane bogova. Svaki dio tijela krave ima vjersku simboliku. Njezina četiri ekstremiteta simboliziraju četiri Vede, a grudi četiri Purusharthe. Njezini rogovi simboliziraju bogove, lice sunce i mjesec, a ramena simboliziraju vatru. Shodno tomu postoji i vjerovanje da ispunjava sve želje svog vlasnika, stoga je poznata i kao krava izobilja (Biardeau, 1993).

2.3.2. Bai Ze je stvorenje iz kineske mitologije s glavom čovjeka i tijelom krave, sa šest rogova i devet očiju. To se stvorenje u Japanu zvalo kutabe, a služi kao talisman za čuvanje od bolesti. Hakutaku je na japanskom jeziku mitska zvijer iz kineske mitologije, štovana kao duh čuvara biljnog lijeka koji je prikazivan kao goveđe ili felidno čudovište, s devet očiju i šest rogova. <https://hr.mycompwiki.com/712415-bai-ze-GBWWGH>

2.3.3. Hathor je u egipatskoj mitologiji božica ljubavi, glazbe i sreće, prikazivana u obliku žene s kravljim rogovima ili hijeroglifskim znakom na glavi, katkad i u obliku krave. Prema mitologiji nastala je iz Raova oka i najdraža mu je kći, jer je tijekom pobune protiv njega bila osvetnica. Hathor je zaštitnica mumija, a grčki joj je pandan Afrodita (Anonymous, 2022. c.).

2.3.4. Šišmiš je egipatska božica s rogovima i ušima krave.

2.3.5. Kapila krave (zlatne krave) djeca su Kamadhenua, koje su također nazivali majkama svijeta (prema Anushasana Parva, trinaestoj knjizi Mahabharate).

2.3.6. Manoratha je tele koje je Krišna stvorio (zajedno s majkom, Kamadhenu) (prema Devi Bhagavata Purana) (Anonymous, 2022. d).

2.3.7. Nandini (katkad se naziva i Sabala), krava Vashistha, Indrine krave Kamadhenu **Rohini**, kći Surabhija, za koju se kaže da je majka krava (prema Ramayani)

6 Izlazak, 21:37

7 Talmud, 1982:178.

8 Kuran 2:67.

Slika. 2. Hathor s rogovima i Suncem
(<https://hr.wikipedia.org/wiki/Hathor>)

2.3.8. Bir Kuar ili Birkuar, poznat i kao Birnath, hinduistički je bog stoke kojemu su se klanjali pastiri Ahirsi iz zapadnog Bihara u Indiji. Smatra se oblikom boga Krišne.

2.3.9. Hesat je u starom Egiptu božica mlijeka i majčinstva.

2.3.10. Mehet-Wast božica je koja je identificirana kao nebeska krava čije je tijelo činilo nebo, a njezina su četiri ekstremiteta označivala četiri glavna smjera.

2.3.11. Nut je boginja neba koja može poprimiti oblik krave.

2.3.12. Izida je božica majka, može biti prikazana i s govedim rogovima.

3. Crv Skölex u grčkim je drevnim spisima bio divovski bijeli mesožderni crv, s velikim parom zubi, koji je živio u rijeci Ind. (Anonymous, 2022. d). Imao je par velikih zubi, jedan na gornjoj i drugi na donjoj čeljusti. Zubi su bili četvrtasti, dužine oko 15 centimetara. Danju bi se zario u dno blata, a noću proždirao plijen poput konja, krava, magaraca ili deva.

4. Deva je simbol umjetnosti, znak kraljevske časti i dostojanstva. Prema Evandelju je Ivan Krstitelj bio odjeven u odijelo od devine dlake.⁹ Mahmed je deva koja nosi darove u Meku, a u suri¹⁰ piše o ljudima koji

9 Mk, 1:6

10 Sura 22:27

hodočaste jašući *na svakoj mršavoj devi koja dolazi s daleka puta*. U suri (dio Kurana)^{11, 12} govori se o klanjanju devama i govedima kao kurbanima te o Božjoj devi koju ne treba klati, već je treba pustiti da pase po Božjoj zemlji. Govori se i da će Bog ljudima poslati devu kao iskušenje,¹³ a želi li se izbjeći kazna, treba je pustiti da pase bez zlostavljanja.¹⁴

4.1. Allocamelus je heraldičko stvorenje koje je prikazivano s glavom magarca i tijelom deve.

5. Dupin je prema kršćanskoj umjetnosti najčešće prikazan kao simbol uskrsnuća i spasenja (Cvitković, 2021.).

6. Gavran je u keltskoj mitologiji povezan s Branom i Moriganom.

7. Glodavci. Mali broj manji hramova u Indiji posvećen je štovanju divljih miševa.

8. Insekt Skarab jedan je od najstarijih i najpoznatijih simbola drevnih Egipćana. Ovaj je domaći kukac (buba) dobio status svete životinje zbog navika valjanja okruglih kugli gnoja do njezine minke. Zbog takvog je ponašanja insekt poistovjećen s drevnim bogom sunca Khepri, koji je kontrolirao kretanje sunca nebom. Kao što se solarna kugla večeri skrivala izvan horizonta, tako je i skarab nestao pod zemljom, a zatim se ponovno pojavio. Egipćani su često nosili figuricu skaraba isklesanu iz kamena ili drugog materijala kao simbol vječnog života, obnove i restauracije. Isti se simbol često stavljao na prsa pokojnika, pripremajući ga za zagrobni život (Anonymous 2022. b).

9. Jarac u kršćanskoj umjetnosti predstavlja prokletnika na Posljednjem sudu. Vjerovalo se da se impotencija može liječiti jarčevom krvlju. Jarac se Jahvi prinosi kao žrtva okajnica.¹⁵ Jahve traži da mu se kao žrtva prinese kozlič ili janje,¹⁶ a i koza tri godine stara.¹⁷ Stari zavjet kaže da je Aron trebao prinijeti oba jarca i postaviti ih pred Jahvu, a potom je jarca trebao zaklati za žrtvu okajnicu za grijeh naroda (Cvitković, 2021.).

9.1. Satiri (grč. *σάτυρος, sátyros – Σάτυροι, Sátyroi*) u grčkoj su mitologiji poluljudi – poluživotinje koji opsjedaju šume i prate bogove Pana ili Dioniza. Prikazivani su na različite načine, ali najčešći je prikaz satira kao mitološkog bića koje je pola jarac, a pola čovjek. Satiri, za razliku od ostalih bogova, nisu besmrtni, nego su polubogovi prikazani s malim jarećim rogovima, ušima, repom, a katkad i kopitima. Poslije su prikazivani u kozjem obličju zahvaljujući povezivanju

s Panom i rimskim Faunom – pri čemu su imali dug kozji ili konjski rep. Odrasli satiri prikazivani su s jarećim rogovima, a mlađi s manjim koštanim kvrgama ili rožicama na glavi. Kosa im je često bila kovrčava, uši šiljate, nosovi ravni, brade velike, a glava obavijena vinovom lozom ili bršljanom. Često su nosili tris – štap ukrašen listovima i bršljanom koji je na vrhu imao češer.

9.2. Daksha je u hinduističkoj mitologiji bio kralj na Zemlji, a prikazuje se kao debeo muškarac s jarčevom glavom (Bhatt, 2018.).

9.3. Aja je u hinduističkoj mitologiji jarac posvećen Pušanu. Zauzima istaknuto mjesto u obredima smrti jer pokazuje put do mrtvih.

9.4. Ajaikapala je u hinduističkoj mitologiji dječak kojega je rodila milost Shankare. Imao je jedno stopalo muškarca, a drugo jarca (Anonymous, 2022 d).

9.5. Naigamesha je u hinduističkoj mitologiji poznat kao Harinegameshi, božanstvo koje je prikazivano s jarećom ili jelenskom glavom (povezano s bogom rata Kartikeya) (Anonymous, 2022. d).

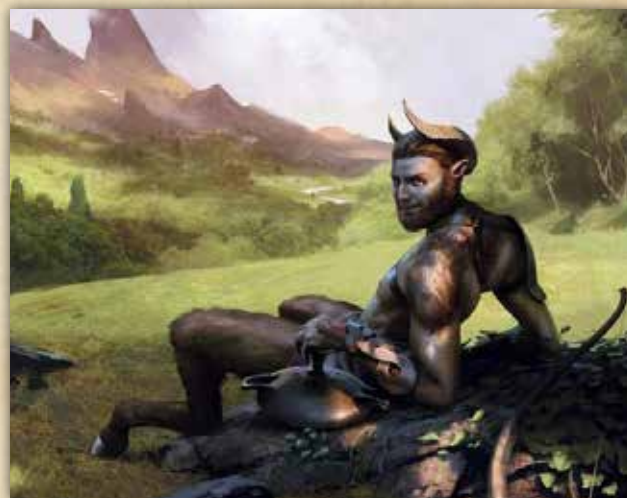
9.6. Pūšan je vedski čuvar stada i krda (Anonymous, 2022. d).

10. Jaguar je u mezoamerici bio štovani simbol plodnosti i ratništva među Astecima, Majama i Olmecima.

11. Jastreb je povezan s egipatskim bogom Horusom, a bio je bog neba, božanske vlasti, rata, pobjede i civilizacije. Jastreb je božanstvo na Havajima koje simbolizira brzu pravdu. Neka su plemena imala boga pticu sokola. Na sjevernom Borneu jastreb je tretiran kao bog, ali je tehnički bio glasnik narodnog vrhovnog boga.

10.1. Simurgh je stvorenje iz perzijske mitologije nalik grifonu, s glavom psa, tijelom lava i krilima jastreba.

10.2. Horus, Monthu i Rai Seker egipatski su bogovi s

Slika 2. Satyr (https://cdn5.nsokote.ru/fbn/silen-jeto-vospitatel-i-sputnik-dionisa-rol-silena_1.jpg)

11 Sura 22:36

12 Sura 11:64.

13 Sura, 54:27

14 Sura 7:72.

15 Lev, 9.15.

16 Izl. 12:5

17 Post. 15:9

glavom sokola ili jastreba. Horus ej nekada prikazan kao čovjek s glavom sokola ili kao lav s glavom sokola ili ovna (Tovarović, 2017.).

10.3. Shyena božanski je jastreb identificiran s Agni, koji se uspinje na nebo zbog donošenja nektara na zemlju s namjerom pomlađivanja i revitalizacije svih stvari koje postoje na zemlji.

12. Jelen je Grcima bio svet za božicu Artemidu, dok je u hinduizmu povezan s božicom Saraswati. Kelti i Germani smatrali su ga simbolom plodnosti, a od Kine do Europe mnogi su ga narodi smatrali simbolom neprekidnog stvaranja i obnavljanja. Nakon predaje Artemida je pretvorila Akteona u jelena¹⁸ jer ju je promatrao dok se kupala. Japanska prefektura Nara poznata je po brojnim drevnim spomenicima i hramovima, a ujedno je i mjesto jedne od najvećih statua Bude, gdje sveti jelena od Nare nisu manje poznati od statue. Sve je počelo time da je Bog posjetio njegov hram, sjedeći na leđima jelena. Prije nekoliko stoljeća jelena su bili tako strogo čuvani da je njihovo ubijanje bilo kažnjivo smrću.

12.1. Cernunnos je drevni galski i keltski bog s jelen-skom glavom (rogati bog). On simbolizira plodnost i mušku energiju. Poznat je kao keltski bog šume.

12.2. Peryton je stvorenje (hibrid) prikazivano s glavom, vratom, prednjim nogama i rogovima jelena u kombinaciji s perjem, krilima i stražnjim dijelom tijela velike ptice. On baca sjenu na čovjeka sve dok ga ne ubije a Sibila je jednom prorekla da će dovesti do propasti Rima (Nig, 202.).

12.3. Crocotta je u grčkoj mitologiji prikazana kao mitološko biće s tijelom jelena, lavljim vratom i rastavljenih kopita. Prikazana je kao mješavina psa i vuka ili hijene i lava. Plinije VIII. (72. – 73.) piše o *leucrotti* nalik hijeni, koju naziva najbržom od svih zvijeri, veličine magarca, stražnjim dijelom tijela poput jelena, lavljim vratom, repom i prsima, jazavčeve glave, rascjepkana kopita, a usta im se otvaraju točno do ušiju. Bizantski učenjak Focije, sažimajući knjigu *Indica* grčkog autora Ktesija, piše: *U Etiopiji postoji životinja koja se zove crocottas, vulgarno kynolykos (pas-vuk), nevjerojatne snage. Kažu da oponaša ljudski glas, da zove ljude po imenu noću i da proždire one koji joj se približe. Hrabar je kao lav, brz kao konj i jak kao bik. Ne može se svladati nikakvim čeličnim oružjem. Claudius Aelianus u svojoj knjizi On the Characteristics of Animals (VII. 22) posebno povezuje hijenu i crocotta te spominje legendarnu sposobnost stvorenja da oponaša ljudski govor. Porfirije u svojoj knjizi O apstinenciji od životinjske hrane (III. 4) piše da indijska hijena, koju domoroci zovu crocotta, govori na tako ljudski način, i to bez učitelja, da ide u kuće i zove onu osobu za koju zna da može lako pobijediti (Rachkham, 1952.).*

¹⁸ Kalimah: Peta himna

12.4. Rishyasringa je u hinduističko-budističkoj mitologiji bio dječak s rogovima jelena. Rishyashringa odrasta u ašramu svog oca u šumi, nesvjestan postojanja bilo koje žene. On vježba *brahmacharya* i stječe magične i čudesne moći (Mani, 1975.).

13. Jež je u mitologiji naroda istočne Europe prisutan zbog svoje mudrosti i simbolizira mudrost (Cvitković, 2021.).

14. Kit. Kult kita pojavljuje se u priobalnom dijelu Japana. Budistički epitafi obilježavaju kamenje koje mole da se Buda ponovno rodi kao kit, a kosti uginulih kitova za određena svetišta pohranjene su na tom području (Naumann, 1974.). Neka plemena na Aljsci imaju ceremonijalne kitove nakon što ih uhvate u lovu (Lantis, 1957.). Kostima kita pridavan je ritualni tretman jer je postojalo vjerovanje da njihove ceremonije štite kitovu dušu od ozljeda i da se duša tada može vratiti u more (Anonymous, 2022. b). U Kini se mislilo da kit rukama i nogama čovjeka vlada oceanom (Siebert, 2011.), a u austrijskoj regiji Tiro-la rečeno je da padnu li Sunčeve zrake na djevojku koja ulazi u žensko stanje, bit će donesena u trbuhu kita (Frazer, 1913.). Istočnoafrička legenda navodi da je Sulejmani zamolio Boga da mu dopusti nahraniti sva živa bića, a kit je jeo dok nije ostao samo kukuruz te je rekao da je još gladan i da ima takvih još 70 000, nakon čega se Sulejmani zahvalio Bogu što ga je naučio lekciji poniznosti. Neki stanovnici Gane i Vijetnamci, primorski Kinezi, povezuju kitove s božanstvom. Pleme Ainu na Hokkaidu sudilo je kitove ubojice, i molilo da božanstvo donese bogatstvo-kitove obalnim ljudima. U Starom se zavjetu spominje u priči o Joni koju je progutala velika riba, a ispričana je i u Kuranu (Verma 2010., Santidieva 2000.).

13.1. Miga je mitsko morsko stvorenje koje je napola kit ubojica, a napola medvjed.

14. Konje su obožavali u Kini, smatrajući ih simbolom vatre, brzine, upornosti i dobre namjere. Artefakt pronađen u sjevernoj Kini (4. – 1. st. pr. Kr.) jest brončani vrh s likom konja koji se koristio u ritualima i posvećen je kultu nebeskog konja. U Japanu je boginja Bato Canon prikazana kao bijeli konj (Anonymous, 2022. b). Hayagriva je božanstvo konjske glave koje se pojavljuje u hinduizmu i budizmu, a Gondovi u Indiji štiju boga konja. Brown je tvrdio da je konj bio svijet feničanskog naroda jer je na mjestu iskopa konjske glave na tom mjestu sagrađen grad Kartaga. U staroj Grčkoj Posejdon je začeo u obliku konja. Veliko doba konja počinje u staroj Grčkoj gdje se smatra da je konj božanskog podrijetla (Morus, 1956.). Grci su bogu Posejdonu žrtvovali konja s kojim je povezan i kult rodosti. Mazga i konj sveti su rimskom bogu Consusu. Oni nisu samo životinje, već vladaju nekim imaginarnim svijetom. Voze Posejdonova kola kroz

ocean, velikim krilima se uzdižu u zrak, kao njihov brat Pegaz koji je iskočio iz glave meduze. Tako Ahil baštini od svoga oca Peleja nesmrtnu hatovu Baliosa i Ksantosa. Konj Aleksandra Velikog Bukefalo uginuo je od starosti, a dane su mu najveće počasti, naime na mjestu gdje je uginuo sagrađen je grad Bukefala. U grčkoj je mitologiji kentaur biće koje je pola konj, a pola čovjek, a poznat je i krilati leteći konj Pegaz. U spisima je zapisano da je kralj Solomon imao 12 000 konja (Anonymous, 2022. b). Kod Indijanaca i starih Rimljana konj je postao vjerski simbol, konji su ubijani u obrednim ritualima. Mnogi su mitovi povezani s konjem među drevnim Keltima, Britancima (Britancima) i Ircima. U Talmudu se navodi: *ne stanujte tamno gdje konj ne rže*. U nekoliko se sura navodi da je Bog stvorio konja da se jaše, a u jednoj suri konj se spominje kao sredstvo za ratovanje (Cvitković, 2021). U skandinavskim su legendama grmljavinu predstavljali ratni konji Valkirije, mitske ratničke djevojke, kćeri boga rata. U kršćanstvu je konj predstavljao hrabrost i velikodušnost i atribut je mnogih svetaca. Poznata su četiri konja apokalipse – rata, smrti, gladi i bolesti. Mnogi su vladari kršćanskih zemalja prikazani na konju da bi istaknuli svoju plemenitost i hrabrost. Na Kavkazu i u Mongoliji konj se smatra nezamjenjivim sudionikom na vjenčanjima i pogrebima. U Kozaka se konj smatra gotovo važnijim od djevojke života. Gubitak konja smatran je velikom tragedijom. Prije svega, dolazeći iz pohoda, Kozak je morao konja nahraniti i napojiti, obrisati ga i osušiti, a tek je onda mogao voditi brigu o sebi. Slaveni su odavno poštovali konje, ali nijednom primjećujući ih u epovima i pričama. Bijeli sunčani konj atribut je božanskih sila koje se neprestano bore protiv zla i protiv su smrti. U vjerovanju nomada sam konj kao i dijelovi njegova tijela (vrat, kralješci, koža i predmeti uzde, bič, pala potkovića) bili su zaštitnici ljudi, a vjerovalo se da imaju sposobnost tjeranja zlih sila iz ljudskog tijela. U Galiji nalazimo božicu konja Eponu. U keltskoj je mitologiji postojala božica konja, dok je Usinsh bio bizantski bog proljeća i zaštitnik konja.

14.1. Hibridi čovjeka i konja (kentauroid) te konja s drugim životinjama

14.1.1. Anggitay je stvorenje koje ima gornji dio tijela kao muškarac, s donjim dijelom tijela konja. Katkad se prikazuju s jednim rogom na sredini čela, kao jednorog. Obično se govorilo da ih privlače dragocjeni dragulji i nakit. Vjeruje se da je njihova domovina u Santo Tomasu (Batangas).

14.1.2. Kentauri (grč. *Κένταυροι*, *Kéntauroi*) bića su su iz grčke mitologije u kojoj su prikazivani kao stvorenja koja imaju gornji dio tijela osobe i donji dio konja (Hiron, Fol i Nes) (Vezinger, 2017). U starom Rimu mazga i konj sveti su rimskom bogu Consusu.

Slika 3. Hayagriva

(<https://en.wikipedia.org/wiki/Hayagriva>)

Najpoznatiji je kentaur Hiron (1350. – 1270.) koji je bio učitelj Asklepija (1321. – 1243.). Ipak najistaknutiji je njegov učenik bio Melampus, s kojim počinje grčko veterinarstvo. Kentauri se u umjetnosti najranije pojavljuju u Babiloniji, pa se smatra da potječu od Hetita koji su dobro poznavali konje. Prvi kentauri imali su sve četiri konjske noge, poslije se pojavljuju s dvije prednje ljudske noge, rijetko su prikazivani kao krilati, a nešto češće kao bradati. Oblik Hirona dovodi se u vezu s njegovim začetom jer je žena njegova oca Krona Reje bila ljubomorna na njegovo s lijepom Filirom (Hironovom majkom) zbog čega se on pretvorio u crnog konja. Druga verzija govori da se Kron pretvorio u konja jer se Felira pretvorila u kobilu da mu izmakne.

14.1.3. Ipotan je stvorenje u obliku čovjeka s ledima konja.

14.1.4. Silenos je u izvornom obliku prikazivan kao čovjek s ušima konja, a katkad i repom i nogama konja. Množina *sileni* odnosi se na mitološku figuru kao vrstu za koju se katkad smatra da se razlikuje od satira tako što ima attribute konja, a ne jarca, iako uporaba dviju riječi nije dovoljno dosljedna da dopušta oštru razliku (grčka mitologija). U grčkoj je mitologiji prikazivan kao divlje biće, djelomice čovjek, a djelomice zvijer, koje je bilo usko povezano s bogom Dionizom.

14.1.5. Ihitokentauri su hipokampoe koji su prikazivani kao konji s ribljim repom. Na Filipinima postoji vjerovanje u stvorenje imena Tikbalang, koje je prikazivano kao čovjek s konjskom glavom.

Slika 4. Burak na Mogulskoj minijaturi iz 17. stoljeća
(<https://hr.wikipedia.org/wiki/Burak>)

14.1.6. Burak je stvorenje iz arapske ikonografije koje ima glavu čovjeka i tijelo krilatog konja. Najčešće se spominje u priči o poslaniku islama Muhamedu s. a. v. s. (*Salla Allahu alejhi we sellem*).

14.1.7. Hayagriva je avatar boga Višna. Štuju ga kao boga znanja i mudrosti, a prikazivan je s ljudskim tijelom i konjskom glavom, blistavobijele boje.

14.1.8. Pegaz (grč. Πήγασος, *Pégasos*) u grčkoj je mitologiji bio krilati konj, Posejdonov (u njegovoj ulozi boga konjâ) i Meduzin sin.

14.1.9. Posejdon je u staroj Grčkoj začat u obliku konja.

14.1.10. Monocerata je biće nalik na konja, s rogom na čelu (Grčka).

14.1.11. Satira (Satyr) u grčkoj je mitologiji veseli, razuzdan bog šume i plodnosti. Pojava satira dopušta nam da ga opišemo kao čovjeka s kozjom glavom, s obrisima vrlo jakog sportaša. Osim kozjih nogu i kopita, to božanstvo ima i rep i rogove. Donji je dio tijela satira obrastao vunom. U izvornom je obliku prikazan s ljudskim tijelom, ali dugim repom i šiljatim ušima konja. Tijekom helenističkog razdoblja satiri su se postupno počeli prikazivati kao ljudi s kozjim rogovima i nogama, vjerojatno zbog njihovog zbližavanja s Panom. Uostalom, bili su u srodstvu s rimskim faunama, a od oko drugog stoljeća naše ere nisu se međusobno razlikovali.

14.1.12. Hipalectryon je stvorenje s prednjim dijelovima konja i stražnjim dijelovima pijetla.

14.1.13. Hipokampus je stvorenje s gornjim dijelom tijela kao u konja i donjim dijelom tijela ribe i često se naziva morski konj. Zlatni morski konj je otkriven u ostavi iz kraljevstva Lidije u Maloj Aziji, koja datira iz 6. vijeka prije nove ere (Anonymous, 2022. i).

14.1.14. Hippogriff je stvorenje s prednjim četvrtima orla i stražnjim četvrtima konja. Grif « (od latinskog gryp ili gryphus), označava još jedno mitsko biće, s glava orla i tijelo lava, za kojeg se tvrdi da je otac hipogrifa (Anonymous. 2022. a).

14.1.15. Longma je stvorenje u staroj Kini s krilima konja i zmajevim ljuskama. Najčešće se slika u zmajevom obliku s konjskom glavom i zmijskim repom (Anonymous, 2022. f).

14.1.16. Monoceros je stvorenje s glavom jelena, tijelom konja, stopalima slona i repom svinje. Monoceros je prvi put opisan u Prirodoslovlju Plinija Starijeg kao stvorenje s tijelom konja, glavom jelena (bez rogova), nogama slona i repom divlje svinje. Ima jedan crni rog na sredini čela, koji je dugačak dva lakta (oko 1 m ili 3 stope) i nemoguće ga je uhvatiti živog.

14.1.17. Navagunjara je hinduističko biće s glavom pijetla, vratom pauna, leđima bika, repom zmijske, s tri noge slona, tigra i jelena ili konja, dok je četvrti ud ljudska ruka koja drži lotos. To je hinduističko biće sastavljeno od 9 vrsta životinja (Swaati, 2014.).

14.1.18. Pyinsarupa je burmansko stvorenje stvoreno od bika, šarana, slona, konja i zmaja (Theresa, 2016.).

14.1.19. Jednorog. Smatralo se da samo nježna djevojica može umiriti nestašnu narav jednoroga koji je u mitologiji prikazivan kao bijeli konj s rogom na čelu i čijim tijelom teče srebrna krv. Onaj tko ubije takvo veličanstveno biće i pije njegovu krv, zauvijek će biti proklet, jer je on spašavao čovjeka od umora. Prah napravljen od njegova roga bio je lijek za mnoge bolesti. Zamišljan je blijedo ili zagasito žuta krzna, vitka mišićava tijela, kratke razigrane grive, brzih pokreta, s bijelim velikim uvrnutim rogom iznad očiju. Bila je to životinja lagana hoda, vitka tijela, duge grive, ponosno naglašena vrata i plemenitih krupnih očiju. Godine 1905. slovački su radnici, prokopavajući okno u jednom rudniku, otkrili životinjske kosture, a pretpostavljalo se da su to bili ostaci legendarnog jednoroga. Istraživanja su se nastavila, a dokazi postojanja jednoroga više se nisu našli.

14.1.20. Ihtiokentauri su u grčkoj mitologiji bića koja imaju torzo muškarca ili žene, prednje noge konja i rep ribe.

14.1.21. The Ashvins u hinduističkoj mitologiji dva su vedska boga, božanski blizanci konjanici u Rigvedi, sinovi Saranyu, božica oblaka i supruga Surya u svom obliku kao Vivasvant. Predstavljani su kao ljudi s glavama konja (Wise 1860).

14.1.22. Badavā je u hinduističkoj mitologiji plamen s glavom konja, koji se također naziva Haya-siras.

14.1.23. Dadhi-krā je u hinduističkoj mitologiji ime božanskog konja ili ptice koja je oličenje jutarnjeg Sunca (Macdonell, 1898.).

14.1.24. Devadata je bio Budin brat od ujaka, a monah je postao kada je jednom prilikom Buda posjetio svoju domovinu (Kovačević, 2014.). Na kraju Kali Yuge, Vishnu će doći kao Kalki avatar. On će obnoviti vjeru i zaštititi bhakte. Sveto pismo kaže da će Kalki postati sin Vishnuyase iz sela Shambhala. Kalki, Gospodar svemira, jahat će na bijelom konju Devadatta, putujući iznad zemlje i pokazujući svoju moć.

14.1.25. Gandharvi je u hinduističkoj mitologiji kći Kamadhenu i majka je konja (prema Ramayani). Kamadhenu se često oslovljava vlastitim imenom Surabhi ili Shurbhi, koji se koristi i kao sinonim za običnu kravu. Smatra se da je ime Surabhi - "mirisno" - podrijetlom iz neobičnog mirisa krava Jacobi, 1908.-1927.). Može se posebno odnositi na božansku kravu Kamadhenu, majku goveda koja se također ponekad opisuje kao Matrika ("majka") božica. (Monier-Williams 2008.). Ostala vlastita imena koja se pripisuju Kamadhenu su Sabala ("onaj uočeni") i Kapila ("crveni").

14.1.26. Farasi Bahari u hinduističkoj su mitologiji čarobne zelene boje vodeni konji koji žive na dnu Indijskog oceana. Prikazani su kao konji u prednjem dijelu, zavojita, ljuskava tijela i stražnjeg dijela tijela poput ribe (Anonymous, 2022. d).

14.1.27. Keshi je u hinduističkoj mitologiji konjski demon kojega je izliječio Krišna (Biardeau, 1993.).

14.1.28. Kinnara je u hinduističkoj mitologiji paradigmatični ljubavnik, nebeski glazbenik, napola čovjek, ptica i konj. Najpopularniji prikaz kinnareea u tajlandskoj umjetnosti vjerojatno su zlatni likovi kinnareea krasili Wat Phra Kaew u Bangkoku, koji opisuju figuru poludjeve, pola guske (Schieffne i Shedden. 1906.). Na predkolonijalnim Filipinima, Kinnara ili Kinnari simboliziraju androginu ljepotu i ljubavnikovu odanost, eteričnu ljepotu i nečiju besmrtnu odanost prema ljubavniku. Pronađeni su predkolonijalni zlatni komadi koji prikazuju takvu nesvjetsku ljepotu. Zlatna slika Kinnarija iskopana je u Surigaou oko 1981. To je zlatni artefakt koji simbolizira žensku ljepotu jer je polužena, polu-ptica, a vjerski značaj jer sadrži milost i postignuće (Radhakrishnan, 2015..).

14.1.29. Tarkšya je u hinduističkoj mitologiji ime mitskog bića u Rigvedi, opisan kao konj s epitetom árišta-nemi ali se alternativno smatra pticom (Anonymous, 2022. g).

14.1.30. Tumburu je konj suočen s Ghandarvom, nebeskim glazbenikom. U nekim narodima smatran je kraljem pjesme.

14.1.31. Uchchaihshravas je u hinduističkoj mitologiji sedmoglavi leteći konj, dobiven tijekom uskovitlana mliječnog oceana. Često se opisuje kao vahana (vozilo) Indre – boga nebeskog kralja, ali je zabilježeno i da je konj Balija, kralja demona (Doniger, 2004.).

14.1.32. Odontotyrannos (grč. *odontotyrannus* ili *dentityrannus* (zubić-tiranin) troroga je zvijer za koju se kaže da je napala Aleksandra Velikog i njegove ljude u njihovu kampu u Indiji. Imala je crnu glavu nalik na konja, s tri roga koja su virila iz čela, a premašivao je veličinu slona (Cary, 1956.).

14.1.33. Panchamukhi Hanuman u hinduističkoj je mitologiji prikazivan kao Panchamukhi s pet lica. Prikazan je s glavom vanare, lava, orla, vepra i konja.

14.1.34. Yali je mitsko stvorenje viđen u mnogim Južnoindijskim hramovima a može se prikazati kao dio lava, dijelom slona, a dijelom konja, i u sličnim oblicima. Također, ponekad je opisivan kao leogrif (dio lava i dio grifon), s nekim osobinama nalik na ptice. U svojoj ikonografiji i slici yali ima graciozno tijelo poput mačke, ali glava lava s kljovama slona (gaja) i rep zmiје (Anonymous, 2022. h).

14.1.35. Bato Canon je boginja u Japanu milostiva Velika Majka prikazana kao bijeli konj.

Literatura

- ANONYMOUS (2022a): Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 21. 6. 2022.
- ANONYMOUS (2022b): <https://bs.thinkfirsttthoe.org/1638-in-which-countries-of-the-world-which-animals-are-co.html> Pristupljeno 21.6. 2022.
- ANONYMOUS (2022c): <https://hr.wikipedia.org/wiki/Hathor> Pristupljeno 10. 3. 2022.
- ANONYMOUS (2022d): https://wikihhr.top/wiki/List_of_legendary_creatures_in_Hindu_mythology. Pristupljeno 21. 6. 2022.
- ANONYMOUS (2022e): Štovanje životinja-Animal worship-Wikipedia. Pristupljeno 24.10.2021.
- ANONYMOUS (2022h): [https://wikihhr.top/wiki/Yali_\(mythology\)](https://wikihhr.top/wiki/Yali_(mythology)), Pristupljeno 21. 6. 2022.
- ANONYMOUS (2022f): https://en-m-wikipedia-org.translate.google/wiki/Longma?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=hr&_x_tr_hl=hr&_x_tr_pto=sc#cite_ref-1. Pristupljeno 21. 6. 2022.
- ANONYMOUS (2022g): <https://en.wikipedia.org/wiki/Tarkshya> 8. Pristupljeno 21. 6. 2022.
- ANONYMOUS (2022i): SHARON WAXMAN, Loot: The Battle about the Stolen Treasures of the Ancient World, Chapter 6. Pristupljeno 21. 6. 2022.
- BANE, T. (2016): Encyclopedia of Beasts and Monsters in Myth, Legend and Folklore.
- BHATT, H. B. (2004): A critical study of the Mahābhāgavatapurāṇam. Delhi : Bharatiya Kala Prakshan

- BIARDEAU, M. (1993): "Kamadhen: A religigious cow, a symbol od prosperity. In Yves Bonnefoy (ed.). Asian Mythologia. University od Chicago Press. P.99.
- CARY, G. (1956): The Medieval Alexander. Ed. D. J. A. Ross. Cambridge: University Press. str. 35–36.
- COX, R. (1998): The Pillar of Celestial Fire: And the Lost Science of the Ancient Seers. Published by Sunstar Publishing Ltd.
- CVITKOVIĆ, I. (2021): Drveće i životinje u religijama. Soc. ekol. Zagreb, 30,131.-155.
- DIETZ, O. E. (1999): "Mischwesen". Reallexikon der Assyriologie und Vorderasiatischen Archäologie: Meek - Mythologie, svezak 8 . Walter De Gruyter. p. 225.
- DOLENČIĆ, K. (2018): Oblici matrijarhata u drevnim bliskoistočnim mitologijama. Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Diplomski rad.
- DONIGER, W. (2004): Hindu Myths: A Sourcebook Translated from the Sanskrit. Penguin UK.
- FRAZER, G. (1913): Poglavlje II. Izolacija djevojčica u pubertetu. Zlatna grančica: Balder lijepa. Europ-ski festivali vatre i nauk o vanjskoj duši (3. izdanje). Macmillan. Pristupljeno 10. ožujka 2022.
- GAIUS PLINIUS SECUNDUS (AD 23/24 – 79), Natural History, VIII.72 + 107. (Preveo H. Rackham (1952), uz neke manje izmjene).
- JACOBI, H. (1908–1927): Cow (Hindu). In Encyclopedia of religion and ethics (James Hastings, ed.). 4, 225–226.
- JELIĆ, A. (2021): Pojam inkarnacije kao mogućnost međureligijskog dijaloga kršćanstva i hinduizma. Diplomski rad. Sveučilište u Splitu, Katoličko bogoslovni fakultet filozofsko teološki studij.
- KOVAČEVIĆ, B. (2014). Ovako sam čuo: Budino učenje na osnovu izvora u Pali kanonu. Novi Sad–Beograd.
- LEVANT-PERIČIĆ, M. (2008): Morfologija mitskog čudovišta. Croatica et Slavica Iadertina, Zadar, 531.-550.
- LUBOCK, J. (2005): Podrijetlo civilizacije i primitivno stanje čovjeka. Nakladnička kuća Kessinger.
- MACDONELL, A. A. (1898). Vedska mitologija . Motilal Banarsidass Publ. str. 148.
- MANI, V. (1975). Puranic encyclopaedia : a comprehensive dictionary with special reference to the epic and Puranic literature. Robarts - Univer-sity of Toronto. Delhi : Motilal Banarsidass. p. 652.
- MCGOWEN, T. (1981). Encyclopedia of Legendary Creatures. Rand McNally. p. 28.
- MONIER-WILLIAMS, M. (2008) [1899). "Sanskrt-ski-engleski rječnik Monier Williams". Universität zu Köln. str. 1232.
- NAUMANN, N. (1974): Kult kitova i riba u Japanu: osnovna značajka štovanja Ebisu." Azijske studije folklor, 33, 1.
- NIGG, J. (2002): Knjiga o zmajevima i drugim mitskim zvijerima (1. Izd.). Hauppauge, NY: Barron's. str. 91.
- RADHAKRISHNAN, R. (2015). The great book of world mythology. Penguin UK. ISBN 9789352140077
- SCHIEFNER, A.; R., W. SHEDDEN (1906): Tibetan stories, derived from Indian sources. London, K. Paul, Trench, Trübner & co. ltd.
- SIEBERT, C. (2011): NRDC Tajni svijet kitova. Ilustrirala Molly Baker (ilustrirano izd.). Kronika Knjige..
- TOVAROVIĆ, B. (2017): Simbolika Sunca u egipatskoj mitologiji. Završni rad, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet Osijek, Studij: Engleski jezik i književnost i povijest.
- VIZENTANER, L. (2017): Fantastična bića nekad i sad. Porijeklo mitskih bića Starog vijeka i njihova pojava u popularnoj kulturi. Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku Filozofski fakultet Diplomski studij povijesti i engleskog jezika i književnost Dip-lomski rad.
- WEISSENBORN, J. (1906): Animal worship in Af-rica. Journal of the African Society 5, 18.
- WISE, T. (1860): Commentary on the Hindu Sys-tem of Medicine. Trübner.